

รายวิชา ภาษาไทย

รหัสวิชา ท๒๑๑๐๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

เรื่อง ลำานวนของไทย (๑)

ครูผู้สอน

ครูธีรสุด

ฉำทรัพย์

ครูวิชุดา

กลีนจงกล

ตำนานของชาวไทย (๑)

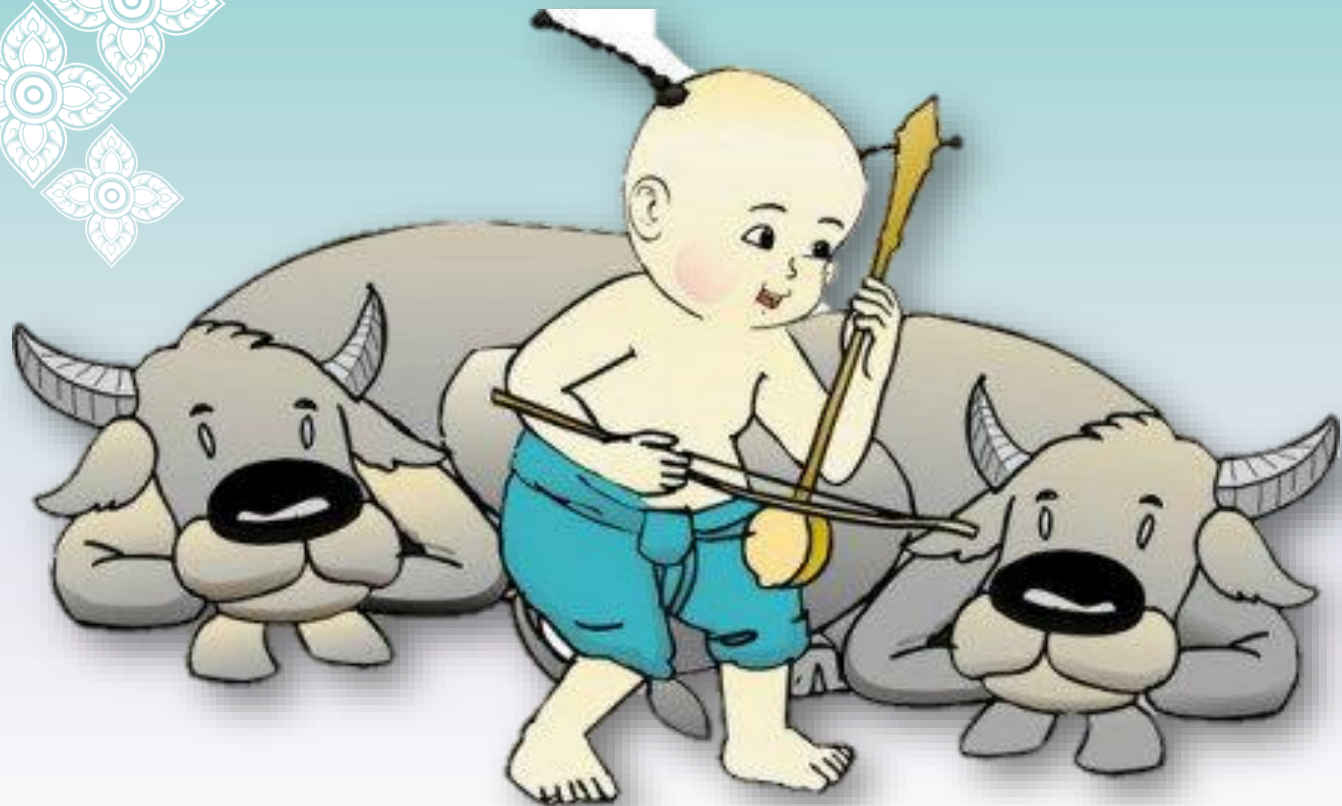

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกความหมายของสุภาชิตได้
๒. อ่านออกเสียงสำนวนสุภาชิตได้ถูกต้อง
๓. เห็นคุณค่าในการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องตามหลักการใช้

ภาษาไทย

ชวนคิด พิณิจสาร

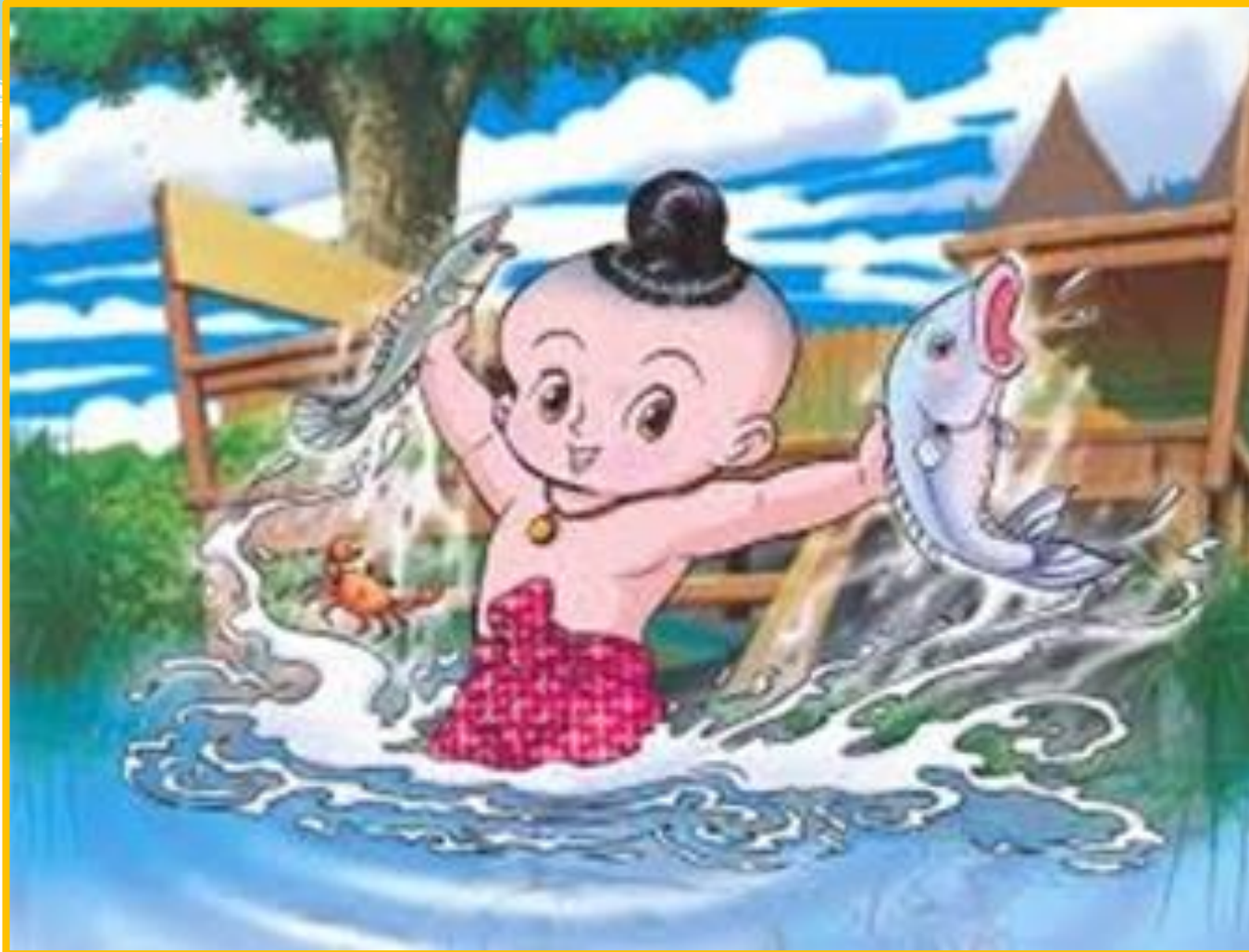
สี่ขอให้ความฟัง

หมายถึง แนะนำ หรือสั่ง

สอนคนปัญญาที่บ มักไม่

มีประโยชน์ เสียเวลา

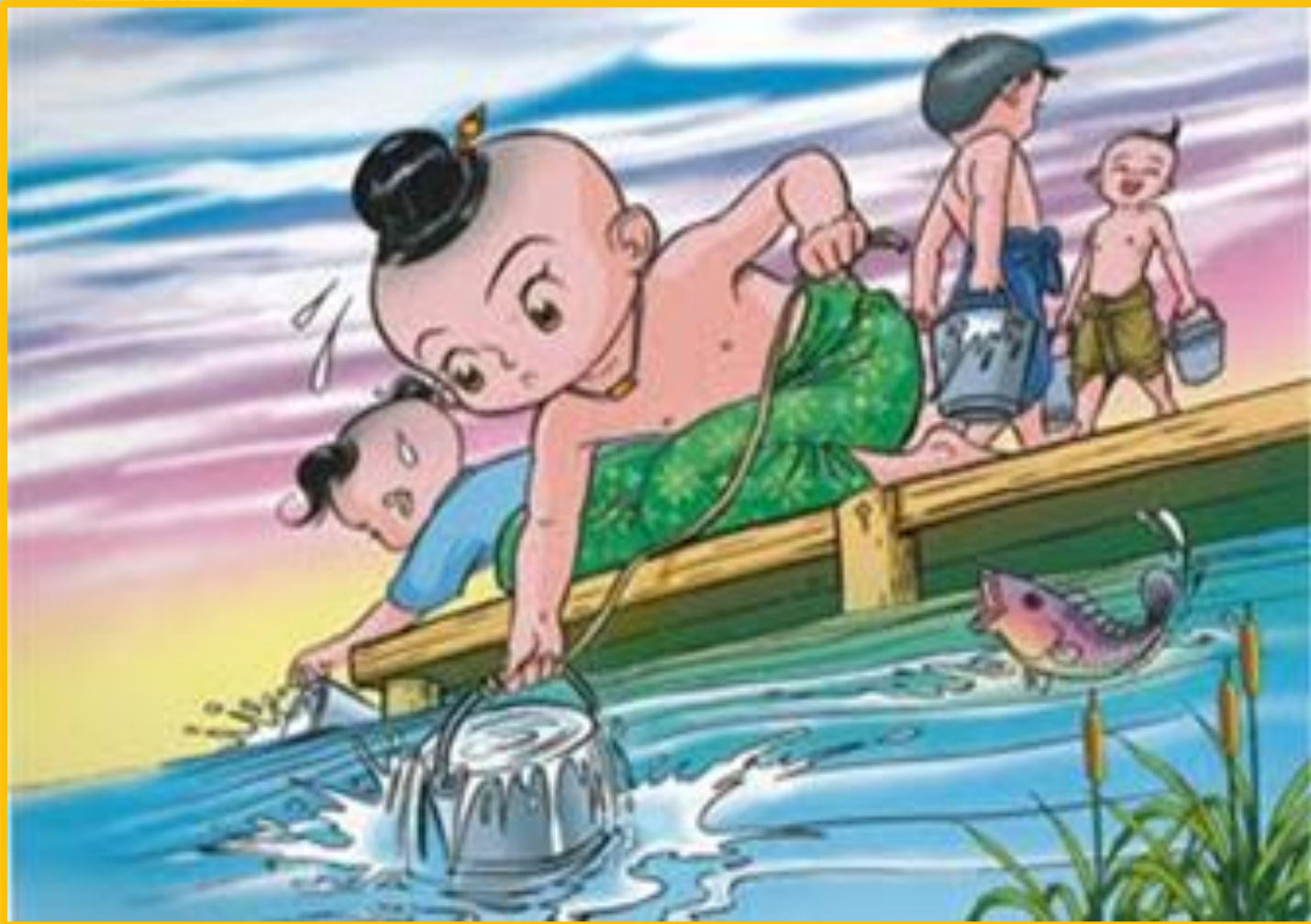
ชวนคิด พิณิจสาร

จับปลาสองมือ

หมายถึง การทำสิ่งที่ยาก
พร้อม ๆ กัน ทำให้
ล้มเหลวทั้งสองอย่าง

ชวนคิด พิณิจสาร

น้ำขึ้นให้รีบตัก

หมายถึง เมื่อมีโอกาสดี
มาถึงให้รีบทำหรือรีบคว้าไว้

ชวนคิด พินิจสาร

ชี้โพรงให้กระรอก

หมายถึง เมื่อบอกคนที่ชอบทำอะไรก็ตามที่มีนิสัยเดิม ๆ อยู่ หากบอกหรือชี้ให้เห็นช่องทาง ก็จะทำทันที

ชวนคิด พิณิจสาร

จับปูใส่กระด้ง

หมายถึง การพยายามดูแล
และทำให้เด็กหลาย ๆ คนที่
ซุกซนอยู่ไม่นิ่ง ให้อยู่กัน
อย่างเป็นระเบียบ

ชวนคิด พิณิจสาร

มือไม่พาย

เอาเท้าราน้ำ

หมายถึง ไม่ช่วยทำงาน

แล้วยังขัดขวางให้งาน

ดำเนินไปได้ยาก

ชวนคิด พิณิจสาร

รำไม่ดีโทษปี่

โทษกลอง

หมายถึง คนทำผิดหรือทำ
ไม่ดี ไม่โทษตัวเอง แต่โทษ
ผู้อื่น

ความหมายของสุภาษิต

น. ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายเป็นคติสอนใจ เช่น รักยาวให้บั้น รักสั้นให้ต่อ น้ำเชี่ยวอย่าขวางเรือ. (ส.; ป. สุภาสิต ว่า ถ้อยคำที่กล่าวดีแล้ว).

ความหมายของสุภาษิต

สุภาษิต หมายถึง ถ้อยคำที่เป็นคติเตือนใจ
มีจุดมุ่งหมายเพื่อสอนให้ละเว้นหรือให้ปฏิบัติ มักมีคำว่า
อย่า ให้ อยู่ในถ้อยคำนั้นด้วย (มีต่อ)

ความหมายของสุภาชิต

การสอนนั้นอาจเป็นการสอนตรง ๆ หรือสอนด้วยความหมายที่แฝงไว้ให้ ขบคิด ซึ่งต้องแปลความหมายของถ้อยคำนั้นเพื่อให้ทราบ เรื่องที่ต้องการสอน ถ้อยคำที่เป็นสุภาชิตมักใช้คำสั้น ๆ กะทัดรัด กินใจ (มีต่อ)

ความหมายของสุภาษิต

อาจมีสัมผัสคล้องจอง หรือใช้คำที่แปลกชวนให้
สะดุดใจ และให้คิดตีความ สุภาษิตของไทยจึงมักมี
ลักษณะเป็นสำนวน (มีต่อ)

ความหมายของสุภาषิต

สุภาषิตที่ใช้กันในสังคมไทย เป็นคำสอนที่คัดมาจากคำสอนในศาสนา ถ้อยคำที่โบราณจารย์กล่าวไว้ซึ่งมักรวบรวมไว้หรือปรากฏในวรรณคดีเรื่องต่าง ๆ เช่น สุภาषิตพระร่วง อิศรญาณภาษิต สุภาषิตสอนหญิง เพลงยาวถวายโอวาท โคลงโลกนิติ ฯลฯ

ความหมายของสุภาษิต

ข้อความที่เป็นสุภาษิตในสังคมไทยอาจนำมาจากธรรมเนียมในศาสนาจากการอ้างอิงธรรมเนียมชาติหรือสิ่งต่าง ๆ รอบตัวหรือจากการเปรียบเทียบกิจกรรมที่คนเรากระทำอยู่ตามปกติ

ความหมายของสุภาษิต

ข้อความที่เป็นสุภาษิตในสังคมไทยอาจนำมาจากธรรมเนียมในศาสนาจากการอ้างอิงธรรมเนียมชาติหรือสิ่งต่าง ๆ รอบตัวหรือจากการเปรียบเทียบกิจกรรมที่คนเรากระทำอยู่ตามปกติ

สุภาษิตที่มาจากคำสอนในศาสนา

อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ

ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน

สุภาชิตที่มาจากคำสอนในศาสนา

ปมาโท มจฺจุโน ปทํ

ความประมาทเป็นหนทางแห่งความตาย

สุภาषิตที่มาจากคำสอนในศาสนา

อเวเรน จ สมมุนติ

เวรทั้งหลายระงับได้ด้วยกรรมไม่จองเวร

สุภาชิตที่มาจากคำสอนในศาสนา

กल्याณการึ กल्याณั

ทำดีได้ดี

สุภาษิตที่มาจากคำสอนในศาสนา

ปาปการี จ ปาปกัม

ทำชั่วได้ชั่ว

สุภาषิตที่มาจากคำสอนในศาสนา

อกุโภเชน ชินเ โภธ

ฟังชนะความโกรธด้วยความไม่โกรธ

สุภาชิตที่เป็นคำกล่าวของโบราณจารย์

ตักน้ำใส่กะโหลก ชะโงกดูเงา

สอนให้รู้จักตนเองรู้ความสามารถ และสถานะของตน
ว่าเหมาะสมหรือสมควรทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือไม่

สุภาชิตที่เป็นคำกล่าวของโบราณจารย์

น้ำขึ้นให้รีบตัก

สอนให้รีบทำเมื่อมีโอกาสดี

สุภาषิตที่เป็นคำกล่าวของโบราณจารย์

น้ำชุ่นไว้ใน น้ำใสไว้นอก

สอนให้เก็บความชุ่นเคืองหรือ

ความไม่พอใจไว้ในใจภายนอก ให้ยิ้มแย้ม

สุภาชิตที่เป็นคำกล่าวของโบราณจารย์

น้ำเซียวอย่าขวางเรือ

สอนว่าอย่าไปค้านหรือขัดขวางคนที่กำลังโกรธหรือผู้ที่กำลัง
มีอำนาจ เพราะเมื่อทำแล้วจะเป็นอันตรายแก่ตัวเอง

สุภาषิตที่เป็นคำกล่าวของโบราณจารย์

ปลูกเรือนตามใจผู้อยู่

ผูกอุ้ตามใจผู้นอน

สอนให้ทำตามความพอใจของผู้ที่จะได้รับประโยชน์นั้นโดยตรง

สุภาषิตที่เป็นคำกล่าวของโบราณจารย์

แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมาร

สอนว่าการมุ่งจะเอาแพ้เอาชนะกันให้ได้นั้น
ไม่ก่อประโยชน์แก่ผู้ใด การยอมแพ้ทำให้เรื่องสงบ
การไม่ยอมแพ้ทำให้เรื่องไม่สงบ

สุภาषิตที่เป็นคำกล่าวของโบราณจารย์

รักยาวให้สั้น รักสั้นให้ต่อ

สอนว่ารักจะอยู่กันนานให้ตัดความคิดอาฆาตพยาบาท

แต่ถ้าคิดอาฆาตพยาบาทกันต่อไป

ก็จะทำให้ความรักไม่ยืนยาว

สุภาชิตที่เป็นคำกล่าวของโบราณจารย์

รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี

สอนว่าเพื่อให้ลูกเป็นคนดีต้องเข้ยน

ตีสั่งสอนให้หลาบจำบ้าง

สุภาชิตที่เป็นคำกล่าวของโบราณจารย์

อย่าไว้วางใจทาง อย่าวางใจคน

สอนมิให้เชื่อใครง่าย ๆ

ลงมือทำ จดจำได้

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความสมัครใจ กลุ่มละ ๔ - ๕ คน แต่ละกลุ่มศึกษาใบความรู้ “**สุภาษิต**” แล้วร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้จากการศึกษาใบความรู้

ใบความรู้ เรื่อง ลำนวนไทย

ใบความรู้ที่ ๑.๑ เรื่อง ลำนวนของไทย
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง ชัดกลาความคิดด้วยคำคม
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง ลำนวนของไทย
รายวิชา ภาษาไทย ๑ รหัสวิชา ท๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

สุภาษิต หมายถึง ถ้อยคำที่เป็นคติเตือนใจ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสอนให้ละเว้นหรือให้ปฏิบัติ มักมีคำว่า *อย่า ให้* อยู่ในถ้อยคำนั้นด้วย การสอนนั้นอาจเป็นการสอนตรง ๆ หรือสอนด้วยความหมายที่แฝงไว้ให้ ขบคิด ซึ่งต้องแปลความหมายของถ้อยคำนั้นเพื่อให้ทราบ เรื่องที่ต้องการสอน ถ้อยคำที่เป็นสุภาษิตมักใช้คำสั้น ๆ กะทัดรัด กินใจ อาจมีสัมผัสคล้องจอง หรือใช้คำที่แปลกชวนให้สะดุดใจ และให้คิดตีความ สุภาษิตของไทยจึงมักมีลักษณะเป็นสำนวน

สุภาษิตที่ใช้กันในสังคมไทย เป็นคำสอนที่คัดมาจากคำสอนในศาสนา ถ้อยคำที่โบราณจารย์กล่าวไว้ ซึ่งมีกรวบรวมไว้หรือปรากฏในวรรณคดีเรื่องต่าง ๆ เช่น สุภาษิตพระร่วง อิศรญาณภาษิต สุภาษิตสอนหญิง เพลงยาววายุโงวาท โคลงโลกนิติ ฯลฯ

ข้อความที่เป็นสุภาษิตในสังคมไทยอาจนำมาจากธรรมเนียมในศาสนาจากการอ้างอิงธรรมชาติหรือสิ่งต่าง ๆ รอบตัวหรือจากการเปรียบเทียบกิจกรรมที่คนเรากระทำอยู่ตามปกติ

๑. สุภาษิตที่มาจากคำสอนในศาสนา เช่น

<i>อดตา หี อดตโน นวโณ</i>	ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน
<i>ปมาโท มจจุโน ปหิ</i>	ความประมาทเป็นหนทางแห่งความตาย
<i>อเวเรน จ สมมนุตติ</i>	เวรทั้งหลายระงับได้ด้วย การไม่จองเวร
<i>กลุยามการี กลุยามิ</i>	ทำดีได้ดี
<i>ปาปการี จ ปาปกิ</i>	ทำชั่วได้ชั่ว
<i>อกุโณเสน ชิน โภชิ</i>	พึงชนะความโกรธด้วยความไม่โกรธ

๒. สุภาษิตที่เป็นคำกล่าวของโบราณจารย์ เช่น

ตักน้ำใส่กะโหลก ขะใจกุดงู สอนให้รู้จักตนเองรู้ความสามารถ และสถานะของตนว่าเหมาะสมหรือสมควรทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือไม่

น้ำขุ่นให้รีบตัก สอนให้รีบทำเมื่อมีโอกาสดี

น้ำขุ่นไว้ใน น้ำใสไว้นอก สอนให้เก็บความขุ่นเคืองหรือความไม่พอใจไว้ในใจภายนอก ให้ยิ้มแย้ม

น้ำเชี่ยวอย่าขวางเรือ สอนว่าอย่าไปค้านหรือขัดขวางคนที่กำลังโกรธหรือผู้ที่กำลังมีอำนาจ เพราะเมื่อทำแล้วจะเป็นอันตรายแก่ตัวเอง

ปลูกเรือนตามใจผู้อยู่ ผูกอุ้งตามใจผู้นอน สอนให้ทำตามความพอใจของผู้ที่จะได้รับประโยชน์นั้นโดยตรง

แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมาร สอนว่าการมุ่งจะเอาแพ้เอาชนะกันให้ได้นั้น ไม่ก่อประโยชน์แก่ผู้ใด การยอมแพ้ทำให้เรื่องสงบ การไม่ยอมแพ้ทำให้เรื่องไม่สงบ

รักษาวให้บัน รักษันให้ตอ สอนว่ารักษะจะอยู่นานให้ตัดความคิดอาฆาตพยาบาท แต่ถ้าคิดอาฆาตพยาบาทกันต่อไป ก็จะทำให้ความรักไม่ยืนยาว

รักษัวให้ผูก รักษูกให้ตี สอนว่าเพื่อให้ลูกเป็นคนดีต้องเลี้ยงนตีสั่งสอนให้หลายจำบ้าง

อย่าไว้ใจทาง อย่าวางใจคน สอนมิให้เชื่อใครง่าย ๆ

ใบงาน

เรื่อง สำนวนไทย

ใบงานที่ ๑.๑ เรื่อง สำนวนของไทย
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง ชัดเกล้าความคิดด้วยคำคม
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง สำนวนของไทย
รายวิชา ภาษาไทย ๑ รหัสวิชา ท๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตอนที่ ๑

คำชี้แจง ให้นักเรียนต่อคำสุภาษิตที่กำหนดให้ถูกต้อง

๑. ตักน้ำใส่กระโหลก
๒. ปลุกเรื่อนตามใจผู้อยู่
๓. แพ้เป็นพระ
๔. อย่าไว้ใจทาง

ตอนที่ ๒

คำชี้แจง ให้นักเรียนอธิบายความหมายสุภาษิตต่อไปนี้

๑. เมื่อน้อยให้เรียนวิชา ให้หาสินเมื่อใหญ่
.....
๒. อย่าใฝ่เอาทรัพย์ท่าน อย่าริระรานแก่ความ
.....
๓. อย่าริรานแก่ความ
.....
๔. อย่าอวดหาญแก่เพื่อน
.....
๕. ไปเรื่อนท่านอย่างนังนาน
.....

ชวนคิดช่วงท้าย

นักเรียนคิดว่าประโยชน์ของ
การใช้คำสุภาพในชีวิตประจำวัน
มีอะไรบ้าง

คำไหนใช้ถูก

ถนุ้มนพิมพวภกรณั

ถนุ้มนพิมภวภกรณั

ถนอมพิมพาภรณ์

น. เครื่องประดับร่างกาย.

นางบุษบาทรงเครื่อง : นายธีรุต ฉ่ำทรัพย์

แหล่งที่มา : <https://dictionary.orst.go.th/พจนานุกรม>
ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔ สืบค้นเมื่อ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๕

บทเรียนครึ่งต่อไป

สำนวนของไทย (๒)

ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ www.dltv.ac.th

รายวิชาภาษาไทย
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

